

Mandarín z Kardašovy Řečice

Stanislav Komárek sepsal své paměti jako vzpomínky na místa, kde žil

FOTO MAFRA - DAN MATERNA

Biolog, filozof a spisovatel **Stanislav Komárek (1958)** sepsal vzpomínky poměrně brzy: bylo mu teprve šedesát. Pojal je ovšem jinak, než jsme u memoárů zvyklí.

JIRÍ PEŇAS

Stanislav Komárek v úvodu svých dvojdílných pamětí *Města a městečka* píše, že jsou určeny především mladým lidem, kteří už nevědí, jak věci byly, neboť doba, kdy něco věděli jako samozřejmost „všichni“ a kdy už to neví „nikdo“, se „překlapuje překvapivě rychle“. K sepsání memoárů tedy přistoupil ve věku, kdy ještě zcela nenastalo stáří, které hrozí upovídaností a jinými projevy, ale zároveň už se přece jen čas nachyluje. A tak zatímco v oblíbené Komárkově staré Čině by mandarín vzal do ruky štetec, on sedne k počítači a počne se ohlížet.

Proměny 20. století

A svůj život sice popíše dtkladně, avšak nepojmá ho jen coby osobní příběh, ale jako předpoklad k popsaní světa, „jaky byl“. A protože Komárek je učenec – přestože jak sám píše, spíše „starého typu“ –, kterého zajímá, jak věci „jsou“ a jak fungují, chce je také „osvětlit“ a kategorizovat.

Na svět pohlíží jako na něco nesmírně podivného a rozmanitého, ale co v podstatě lze pochopit, roztrdit a porovnat. Chce najít souvislosti (a to často velmi nečekané, jak se na Jungova vyznavače sluší) a umět je překvapivě a strozumitelně vyloužit. Proto jsou jeho paměti především obrazem světa, kterému se lze stále dívat a něco v něm objevovat.

Není to svět nějakých nezbadaatelných sil, nějakého mánení, nějakého subjektivního pocitování. A není to ani svět nacpaný do vzorů nějaké všeuvysvětlující ideologie. V celkovém rozsahu dvakrát šesti set stran Komárek vytváří panoramatický obraz světa, jenž se pomalu propadá do zapo-

mění. Což je škoda, protože to byl zajímavý (a taky hezký kravový) věk, to 20. století.

Stojí za to si všimnout, že se spoletnost proměňovala, a to nejen historickými událostmi, ale také mentálně i hodnotově. Je to svět viděný a zažitý okem bystrého (někdy bych řekl „geniálního“) pozorovatele, čtenáře a naslouchatele, vzdělaného přírodovědce s literárními zájmy a talentem. Přičetbě takové knihy si člověk uvědomí, jak bylo báječné, když ještě letní ještě psali vzdlělani a v mnoha oborech poučení muži, kteří se vydávali do světa (třeba jen teoreticky) na dobrodružné výpravy, jež svobodně popisovali.

Z Jindřichotradecka do Vidně

Název *Města a městečka* je variantou tradičního kosmu a mikrokosmu a zároveň i dvěma stupni Komárkovy životní cesty.

První díl *Městečka* odpovídá dějství v Kardašově Řečici a gymnaziálním studiu v Jindřichově Hradci, tedy v jihočeském milieu, které léti v širokém záběru od konce 19. století. Tato část má výrazně enografický charakter a je obzorem životního stylu (návyků, obživy, stravování, rodiny, zřetavovědy, samozřejmě zvířat etc.) očima sociobiologa či prostě pozorného a zvědavého zkoumatelce. Klíčové historické události a etapy (jak ty, které zažil jen z vyprávění a z čebý: 1918, první republika, okupace, komunistická diktatura... tak ty, jež už viděl očima malého zvědavého pozorovatele) jsou popsány brilantně. Zvlášť skvělý je esej o normalizaci, kterou již ovšem zažil v plném vědomí. Postupně se v prvním díle rodí zvláštní chlapec, který nalazne utčiště ve světě mtr, jež s vášní loví a štrfá, a na svět hledí zkounavým dioptrickým zrakem, pronikajícím pod povrch věci. Možná z něho šla trochu hrůza.

Druhý díl *Města* zahrnuje jeho odchod do Prahy na studia (1977), atmosféru na přírodovědecké fakultě, ukončení studií, získání modré knížky a emigraci do Vidně v roce 1983 – klasicky přes zájezd do Jugoslávie.

V 80. letech se tedy přeneseme do Rakouska, takže zorné pole je rozšířeno o poznání Západu a mnohé cesty, které emigrace umožní vykonat: vede Činy si obzvlášť obhlbl Irán a Turecko, jeho postoj k islámu je snad i proto jaksi vsřtřenější, což ovšem neznamená, že si neuvědomuje, že s ním je a bude potíž.

Ve Vidni se díky svým znalostem docela dobře uchytí, i když ne natolik, aby se s radostí a elánem nevátil v 90. roce do Prahy, kde zažije, jak píše, nejlepší a nejzajímavější desetletí života. Kapitolami o 90. letech kniha vrhollí a opět bych řekl, že patří k nejvýstžnějšmu, co bylo o těch časech napsáno.

Rokem 2000 podle Komárka začíná další věk: věk digitálně-narcisní nejstoty, na kterém je pro naši (západní) civilizaci nejpátnější pomalý, ale jistý odchod ze scény, jisté vyvanutí. Společnost, jež se přestane reprodukovat, ani jinou perspektivu nemá. Je to možná škoda, ale tak to prostě chodí.

Pro knihu hlasovali: Václav Cílek, Petr Fiala, Vojtěch Novotný a Jří Peňas.

6.-10. MÍSTO

Města a městečka

1. a 2. díl
Stanislav Komárek
Vydalo nakladatelství
Academia, Praha 2019,
552 stran.

